

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 168/09-90

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 25. novembra 2009 v senáte zloženom z predsedníčky Marianny Mochnáčovej a sudcov Petra Brňáka a Milana Ľalíka prerokoval sťažnosť MUDr. J. B., R., RNDr. J. B., K. (t. č. Česká republika), a Ing. P. B., V., zastúpených advokátom JUDr. D. S., K., vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 5/00, postupom Krajského súdu v Košiciach v konaniach vedených pod sp. zn. 8 CoD 45/05 a sp. zn. 9 CoD 114/06 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 66/08 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo MUDr. J. B., RNDr. J. B. a Ing. P. B. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 5/00 porušené bolo.

2. Základné právo MUDr. J. B., RNDr. J. B. a Ing. P. B. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Košiciach v konaniach vedených pod sp. zn. 8 CoD 45/05 a sp. zn. 9 CoD 114/06 a postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 66/08 porušené nebolo.

3. Okresnému súdu Košice-okolie prikazuje vo veci vedenej pod sp. zn. 15 C 5/00 konať bez zbytočných priet'ahov.

4. MUDr. J. B., RNDr. J. B. a Ing. P. B. priznáva primerané finančné zadosťučinenie, každému v sume 1 000 € (slovom tisíc eur), ktoré je Okresný súd Košice-okolie povinný zaplatiť sťažovateľom do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Košice-okolie je povinný uhradiť MUDr. J. B., RNDr. J. B. a Ing. P. B. trovy právneho zastúpenia v sume 581,80 € (slovom päťstoosemdesiatjeden eur a osemdesiat centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. D. S. do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Sťažnosti vo zvyšnej časti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. júna 2007 doručená sťažnosť MUDr. J. B., RNDr. J. B. a Ing. P. B. (ďalej len „sťažovatelia“), zastúpených advokátom JUDr. D. S., ktorú postupne doplnili podaniami z 28. januára 2008, 19. mája 2008 a 15. mája 2009 a namietali ňou porušenie svojich základných práv priznaných čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 5/00, postupom Krajského súdu v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) v konaní

vedenom pod sp. zn. 8 CoD 45/05 a sp. zn. 9 CoD 114/06 a Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 66/08.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 168/09-49 z 24. júna 2009 podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť prijal na ďalšie konanie v časti týkajúcej sa namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu v konaní o určenie neplatnosti závetu spísaného poručiiteľkou vlastnou rukou v maďarskom jazyku a v časti konania týkajúceho sa náhrady trov konania.

3.1 K prijatej sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril predseda okresného súdu, ktorý v stanovisku sp. zn. 1 Spr. V 445/09 z 13. októbra 2009 doručenom ústavnému súdu 14. októbra 2009 okrem iného uviedol:

„Sťažovatelia vo svojej sťažnosti sa okrem namietaných prieťahov v konaní zaoberajú najmä hodnotením právneho posúdenia prvostupňového súdu ako aj odvolacieho súdu.

K tomuto hodnoteniu mi neprináleží sa vyjadrovať.

Čo sa týka prieťahov v konaní, t. j. nečinnosť tunajšieho súdu, môžem uviesť, že vec napadla na tunajší súd dňa 21. 6. 2000 a predmetom konania bolo určenie, že závet spísaný poručiiteľkou je neplatný.

Sťažovatelia presne opisujú kedy a aké úkony boli vo veci vykonané a tieto úkony korešpondujú s obsahom spisu.

Sťažovatelia označili za nečinnosť súdu aj tú skutočnosť, kedy bol vypracovaný znalecký posudok. Súd dĺžku vypracovania znaleckého posudku ovplyvniť nemohol a to na nedostatok súdnych znalcov z tohto odboru. Súd v tomto období nebol nečinný, pretože zabezpečoval pre znalca ďalšie podklady potrebné pre vypracovanie znaleckého posudku a vykonával i procesné úkony potrebné pre rozhodnutie vo veci samej.

Sťažovatelia označili za priet'ah konania aj rozhodnutie prejednávajúceho sudcu týkajúce sa výroku náhrady trov konania. Keďže sa jedná o právny názor a rozhodovaciu činnosť sudcu, k tomuto sa vyjadriť nemôžem.

Tak isto sa nemôžem vyjadriť k rozhodovacej činnosti odvolacieho senátu krajského súdu a ani vytýkanej nečinnosti.

Ak by bolo preukázané, že súd bol v niektorom štádiu konania nečinný, chcem uviesť, že prejednávajúci sudca má v senáte do 260 vecí, pri priemernom mesačnom nápade do 20 vecí, pričom mesačne končí viac ako 20 vecí. Z tohto vyplýva, že rovnakú pozornosť musí venovať aj iným veciam, nielen veci sťažovateľov.“

3.2 Krajský súd vo svojom stanovisku sp. zn. 1 Spr V/748/2009 zo 16. septembra 2009 doručenom ústavnému súdu 22. septembra 2009 okrem iného uviedol:

„Krajský súd v Košiciach (ako odvolací súd) rozsudkom zo dňa 24. októbra 2005 č. k. 8 CoD 45/2005-244 potvrdil rozsudok Okresného súdu Košice – okolie (zo dňa 20. apríla 2004, č. k. 15 C 5/2000-116) v spojení s dopĺňacím rozsudkom (zo dňa 9. 2. 2005, č. k. 15 C 5/2000-197) a opravným uznesením (zo dňa 1. 4. 2005) vo veci samej, t. j. vo výroku, ktorým bola žaloba zamietnutá a vo výroku o náhrade trov konania vo vzťahu medzi žalobcami v 1. až 3. rade a žalovanou v 4. rade.

V prevyšujúcej časti zrušil rozsudok okresného súdu v spojení s dopĺňacím rozsudkom a opravným uznesením a v rozsahu zrušenia vrátil vec na ďalšie konanie. ...

Vzhľadom na to, že sťažovatelia poukazujú na porušenie ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, dovoľujeme si poznamenať, že v odvolacom konaní ich právo podľa uvedeného článku porušené nebolo, lebo vec bola predložená Krajskému súdu v Košiciach dňa 2. 5. 2005 a po uvedenom rozhodnutí odvolacím súdom vrátená Okresnému súdu Košice – okolie dňa 22. 11. 2005.

Z obsahu zberného spisu 9 CoD 114/2006 vysvitá, že uznesením Okresného súdu Košice-okolie zo dňa 2. 6. 2006 č. k. 15 C 5/2000-310 bola žalobcom v 1. až 3. rade uložená povinnosť spoločne a nerozdielne uhradiť trovy konania žalovanému v 1. rade (MUDr. J. B.) v sume 6 825,- Sk, žalovanému v 2. rade (RNDr. J. B.) v sume 1 200,- Sk a žalovanému v 3. rade (Ing. P. B.) v sume 5 158,- Sk a to do 3 dní od právoplatnosti tohto uznesenia. Zároveň žalobcovia a v 1. až 3. rade boli povinní spoločne a nerozdielne uhradiť trovy

právneho zastúpenia JUDr. D. S. v sume 41 853,- Sk a trovy štátu (na účet súdu) v sume 6 800,- Sk, všetko do 3 dní od právoplatnosti tohto uznesenia.

Proti tomuto uzneseniu podali odvolanie ako žalobcovia (v 1-3 rade), tak aj žalovaní (v 1-3 rade).

Krajský súd v Košiciach (ako súd odvolací) uznesením zo dňa 28. 9. 2007, č. k. 9 CoD 114/2006-394 zmenil uznesenie (Okresného súdu Košice – okolie zo dňa 2. 6. 2006) vo výroku o náhrade trov štátu tak, že žalobcovia JUDr. D. T. a Ing. Z. S. sú povinní spoločne a nerozdielne nahradiť štátu trovy konania v sume 4 533,- Sk, ktorú sú povinní zaplatiť na účet Okresného súdu Košice – okolie do 3 dní od právoplatnosti uznesenia. Nepriznáva štátu náhradu trov konania v sume 2 266,- Sk.

Zrušil uznesenie okresného súdu v prevyšujúcej časti a v rozsahu zrušenia vrátil vec na ďalšie konanie. ...

Vzhľadom na tú skutočnosť, že spis Okresného súdu Košice – okolie sa nachádza na Najvyššom súde Slovenskej republiky od 2. 4. 2008, nemôžeme sa konkrétne vyjadriť k časovému horizontu jednotlivých úkonov súdov (okresného i krajského). ...“.

3.3 Vo vyjadrení podpredsedníčky najvyššieho súdu č. k. KP 8/2008-141 z 23. septembra 2009 doručenom ústavnému súdu 28. septembra 2009 sa uvádza:

„Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti vytykali Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, že svojím postupom v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 66/2008 zasiahol do ich práv garantovaných v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky. Uviedli, že ich právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov bolo v ich právnej veci ktorá je vedená na Okresnom súde Košice – okolie pod sp. zn. 15C 5/2000 porušené, pretože celé súdne konanie prebieha už deväť rokov. Za neprímerane dlhé považovali aj konanie na dovolacom súde, keď ich vec nie je skončená ani po 13 mesiacoch.

Právna vec sťažovateľov napadla v dôsledku podaného dovolania proti dvom uzneseniam odvolacieho na Najvyšší súd Slovenskej republiky dňa 7. apríla 2008 a bola vedená pod sp. zn. 3 Cdo 66/2008. Senát o dovolaní rozhodol 17. 9. 2009.

Predmetom preskúmania boli uznesenia odvolacieho súdu ktorými bolo rozhodované o náhrade trov konania. Išlo o dve samostatné uznesenia s viacerými výrokmi, pričom samotný spis mal vyše štyristo strán. Dovolanie sťažovateľov bolo značne rozsiahle,

obsahujúce množstvo dovolacích námietok a navyše bolo následne doplňované ďalším podaním. Vzhľadom na skutkovú náročnosť bola vec niekoľkokrát členmi senátu podrobne študovaná a niekoľkokrát senátom prejednávaná. K skončeniu veci nakoniec došlo dňa 17. septembra 2009 uznesením, ktorého rovnopis v prílohe pripájam. Mám za to, že neboli splnené najmenej dve z troch kritérií, ktoré sa zohľadňujú pri namietanom porušení práva na prerokovanie veci súdom v primeranej lehote. Išlo o fakticky zložitú vec pričom sedemnásť mesiacov trvajúce konanie pred najvyšším súdom nemožno považovať za neprimerané.

Keďže nemožno súhlasiť so závermi sťažovateľov uvedenými v ústavnej sťažnosti vo vzťahu k postupu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky navrhujem, aby Ústavný súd Slovenskej republiky tejto sťažnosti nevyhovel. ...“

4. Ústavný súd listom z 28. októbra 2009 doručil stanoviská okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu právnemu zástupcovi sťažovateľov a vyzval ho, aby sa k nim vyjadril. Právny zástupca sťažovateľov v liste č. S 23/2007 z 9. novembra 2009 (ústavnému súdu doručenom 12. novembra 2009) uviedol:

„Okresný súd Košice – okolie a Krajský súd v Košiciach sa vecne nevyjadrili k predmetnej sťažnosti a neuvádzajú argumenty, o ktoré sme opreli našu sťažnosť. Napriek tomu považujeme za potrebné reflektovať na niektoré tvrdenia súdov.

Nezodpovedá skutočnosti, že v sťažnosti sa zaoberáme hlavne hodnotením právneho posúdenia veci Okresným súdom Košice – okolie a Krajským súdom v Košiciach. Naopak, v sťažnosti namietame nesprávnu činnosť súdov v konaní vrátane tých, pri ktorých súdy zo skutkových zistení vyvodili nesprávne právne závery, alebo pri ktorých súdy na zistený skutkový stav aplikovali nesprávnu právnu normu, resp. konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav nesprávne aplikovali. V sťažnosti sme objasnili kontra lege postup súdov v konaní a tým sme poukazovali na porušenie základného práva na prejednanie našej veci v primeranom čase. Predmetná sťažnosť obsahuje naše námietky nakoľko nesprávna činnosť súdov odporuje príkazu ústavnej normy a sú nimi spôsobené zbytočné prieťahy v konaní sp. zn.: 15C 5/00.

V sťažnosti sme opísali „kedy a aké úkony vo veci boli vykonané“, ale zároveň sme namietali tie úkony, ktoré nesmerovali k odstráneniu našej právnej neistoty.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami, ako aj s obsahom súdneho spisu dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

6. Po oboznámení sa s obsahom sťažnosti, k nej pripojenými prílohami a doplneniami, vyjadrení predsedu okresného súdu, krajského súdu a podpredsedníčky najvyššieho súdu, ako aj vyjadrením právneho zástupcu sťažovateľov k podaným vyjadreniam všeobecných súdov a skutočnosťami vyplývajúcimi zo spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 5/00 ústavný súd zistil tento priebeh konania:

Konanie vedené okresným súdom začalo návrhom na určenie neplatnosti závetu spísaného poručiteľkou vlastnou rukou v maďarskom jazyku, ktorý 21. júna 2000 podali právni nástupcovia pozostalého manžela poručiteľky. Sťažovatelia mali v konaní pred okresným súdom postavenie odporcov (s výnimkou odporkyne vo 4. rade PaedDr. J. B., ktorá sťažnosť ústavnému súdu nepodala). Návrh bol 11. októbra 2000 doručený odporcom na vyjadrenie. Podanie návrhu na začatie konania bolo oznámené 8. novembra 2000 Okresnému súdu Trebišov – dedičskej kancelárii JUDr. A. K. Okresný súd nariadil prvé pojednávanie vo veci na 7. november 2001. Pojednávanie bolo odročené pre účely ustanovenia znalca na preklad listín z maďarského jazyka. Ďalšie pojednávanie vo veci sa uskutočnilo 30. apríla 2002 a bolo odročené pre účely doručenia prekladu závetu účastníkom konania a vypočutia navrhovateľky v 3. rade. Spis bol postúpený Okresnému súdu Bratislava I 24. mája 2002 so žiadosťou o výsluch navrhovateľky v 3. rade. Okresnému súdu bol spis vrátený 29. novembra 2002. Dňa 4. marca 2003 ustanovil okresný súd na podanie znaleckého posudku znalca z odboru grafológie. Znalecký posudok bol podaný 4. decembra 2003. Konanie vo veci pokračovalo 27. januára 2004 doručením výziev účastníkom konania na vyjadrenie k vhodnosti ústneho pojednávania a doručenie dôkazov pre rozhodnutie vo veci samej. Na pojednávaní uskutočnenom 20. apríla 2004 bol vyhlásený rozsudok č. k. 15 C 5/00-116, proti ktorému podali odvolania tak navrhovatelia, ako aj

sťažovatelia. Sťažovatelia sa proti rozsudku odvolali iba v časti týkajúcej sa im priznaných trov konania. Spis bol predložený krajskému súdu 22. júla 2004 na rozhodnutie o odvolaní. Krajský súd uznesením sp. zn. 12 CoD 63/04 z 29. októbra 2004 vrátil spis okresnému súdu. Okresný súd na pojednávaní uskutočnenom 9. februára 2005 vyhlásil dopĺňací rozsudok č. k. 15 C 5/2000-197 k trovám konania a po odvolaní podanom sťažovateľom RNDr. J. B. vydal opravné uznesenie č. k. 15 C 5/00-211 z 1. apríla 2005. Spis bol opätovne predložený na rozhodnutie krajskému súdu 2. mája 2005. Krajský súd rozhodol rozsudkom sp. zn. 8 CoD 45/05 z 24. októbra 2005. Po vyúčtovaní trov konania sťažovateľmi okresný súd rozhodol o ich náhrade uznesením č. k. 15 C 5/00-310 z 2. júna 2006 (uznesenie expedované 5. októbra 2006). Uznesením z 10. júla 2006 okresný súd rozhodol o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov, o ktoré požiadala navrhovateľka A. T. Spis bol predložený krajskému súdu 24. októbra 2006 na rozhodnutie o podaných odvolaniach. Krajský súd uznesením č. k. 9 CoD 100/07-393 z 28. septembra 2007 zmenil uznesenie súdu I. stupňa a priznal A. T. oslobodenie od súdnych poplatkov. Uznesením č. k. 9 CoD 114/06-394 z 28. septembra 2007 krajský súd zmenil uznesenie súdu I. stupňa vo výroku o náhrade trov štátu, čiastočne trovy štátu nepriznal a zrušil uznesenie súdu I. stupňa v prevyšujúcej časti a v rozsahu zrušenia vec vrátil na ďalšie konanie. Sťažovatelia podali proti uvedeným rozhodnutiam dovolanie, v dôsledku čoho bol spis 7. apríla 2008 predložený na rozhodnutie najvyššiemu súdu. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľov uznesením sp. zn. 3 Cdo 66/08 zo 17. septembra 2009 odmietol. Spis bol okresnému súdu vrátený 28. septembra 2009 na rozhodnutie v časti týkajúcej sa trov konania.

III.

7. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

8. Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo porušené základné právo zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu podľa týchto troch základných kritérií: právna a faktická zložitosť veci (1), správanie účastníka konania (2) a postup súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

9.1 Predmetom namietaného konania bolo konanie o návrhu na určenie neplatnosti závetu, v ktorom mali sťažovatelia postavenie odporcov. Po právoplatnom rozhodnutí vo

veci samej (rozsudok sa stal právoplatný 12. decembra 2005) prebieha v súčasnosti na okresnom súde konanie už iba o náhrade trov konania sťažovateľov. Ústavný súd hodnotí tú časť konania, ktorej cieľom je vyriešenie výšky trov konania jednotlivých sťažovateľov ako menej zásadnú v porovnaní s hlavným predmetom konania, o ktorom už bolo právoplatne rozhodnuté. V čase podania sťažnosti prebiehalo konanie na okresnom súde už siedmy rok, pričom k rozhodnutiu vo veci samej došlo v piatom roku konania a konanie o náhrade trov konania nie je ukončené ani po deviatich rokoch. Ústavný súd poznamenáva, že konanie postupne prebehlo na všetkých stupňoch všeobecných súdov – okresnom súde, krajskom súde (opakovane) a najvyššom súde. Veci možno priznať aj určitú skutkovú zložitnosť spočívajúcu v počte účastníkov na strane navrhovateľov aj odporcov, potrebe vykonania prekladov dôkazov z maďarského jazyka i znaleckého dokazovania z odboru grafológie. Napriek uvedeným skutočnostiam nemožno ospravedlniť celkovú dĺžku konania v trvaní viac ako deväť rokov.

9.2 Správanie sťažovateľov je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred okresným súdom, krajským súdom a najvyšším súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu nimi označeného práva.

Z obsahu spisu okresného súdu sp. zn. 15 C 5/00 ústavný súd zistil, že aj sťažovatelia prispeli k doterajšej dĺžke konania, a to opakovanými podaniami vo veci (aj v maďarskom jazyku), ktoré robili striedavo sami vo svojom mene, jedným zo sťažovateľov i za iného sťažovateľa a spoločne za všetkých a následne zvoleným právnym zástupcom, ako aj využívaním procesných prostriedkov priznaných Občianskym súdnym poriadkom.

9.3 Ústavný súd sa napokon zaoberal postupom okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu v predmetnej občianskoprávnej veci.

Konanie vedené okresným súdom začalo návrhom na určenie neplatnosti závetu spísaného poručiiteľkou vlastnou rukou v maďarskom jazyku, ktorý 21. júna 2000 podali právní nástupcovia pozostalého manžela poručiiteľky, pričom sťažovatelia mali v konaní pred okresným súdom postavenie odporcov (s výnimkou odporkyne vo 4. rade PaedDr. J.

B., ktorá sťažnosť ústavnému súdu nepodala). Okresný súd vo veci vykonal jednotlivé úkony tak, ako to je uvedené v II. časti tohto nálezu. Ústavný súd zo spisu okresného súdu zistil, že jeho konanie bolo poznamenané jednak nečinnosťou v jednotlivých etapách konania, ale predovšetkým nesústredenou činnosťou konajúcej sudkyne, ktorá mala za následok oneskorené zasielanie dôkazov na vyjadrenie účastníkom konania a opakované predčasné predloženie spisu krajskému súdu na rozhodnutie. Prvé pojednávanie vo veci sa uskutočnilo po viac ako roku od podania návrhu (7. novembra 2001). Medzi druhým a tretím pojednávaním uplynuli dva roky (od 11. apríla 2002 do 30. apríla 2004), pričom znalecké dokazovanie z odboru grafológie trvalo takmer rok. Na v poradí tretom vo veci uskutočnenom pojednávaní 20. apríla 2004 okresný súd vyhlásil rozsudok č. k. 15 C 5/00-116, ku ktorému pre nepresnosti vo výroku bol vydaný 18. februára 2005 doplňujúci rozsudok č. k. 15 C 5/00-197 a 1. apríla 2005 uznesenie o oprave vo výroku doplňujúceho rozsudku č. k. 15 C 5/00-211. Po odvolaniach podaných navrhovateľmi, ako aj sťažovateľmi bol spis predložený 22. júla 2004 na rozhodnutie krajskému súdu, ktorý ho vrátil okresnému súdu ako predčasne predložený (pre nezabezpečenie prepisu zápisnice z uskutočneného pojednávania a prekladu listín z maďarského jazyka).

Krajský súd vo veci konal v období od 2. mája 2005 do 28. novembra 2005, t. j. 7 mesiacov a na pojednávaní uskutočnenom 24. októbra 2005 rozsudkom sp. zn. 8 CoD 45/05 potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v spojení s doplňacím rozsudkom z 9. februára 2005 a opravným uznesením z 1. apríla 2005 vo veci samej, t. j. vo výroku, ktorým bola žaloba zamietnutá, a vo výroku o náhrade trov konania vo vzťahu medzi žalobcami v 1. až v 3. rade a žalovanou vo 4. rade PaedDr. J. B. Vo zvyšnej časti zrušil rozsudok prvého stupňa v spojení s doplňacím rozsudkom a opravným uznesením a v rozsahu zrušenia mu vec vrátil na ďalšie konanie. Rozhodnutie vo veci samej nadobudlo právoplatnosť 12. decembra 2005. Na okresnom súde sa dosiaľ prebiehajúce konanie týka už iba trov konania.

Po vrátení veci a vykonaní potrebných úkonov okresný súd uznesením č. k. 15 C 5/00-310 z 3. júna 2006 rozhodol o náhrade trov konania. Uvedené uznesenie bolo pre nezabezpečenie prepisu z magnetofónovej pásky expedované účastníkom konania 5. októbra 2006. Navrhovatelia, ako aj odporcovia podali proti rozhodnutiu o trovách konania

odvolanie. Spis bol predložený na rozhodnutie o odvolaniach krajskému súdu, kde sa nachádzal od 24. októbra 2006 do 27. novembra 2007, t. j. 13 mesiacov. Krajský súd vydal 28. septembra 2007 vo veci dve uznesenia č. k. 9 CoD 100/07-393, ktorým zmenil uznesenie súdu prvého stupňa a priznal A. T. oslobodenie od súdnych poplatkov a uznesenie č. k. 9 CoD 114/06-394, ktorým zmenil uznesenie súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade trov štátu, čiastočne trovy štátu nepriznal a zrušil uznesenie súdu prvého stupňa v prevyšujúcej časti a v rozsahu zrušenia vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Proti oboj uzneseniam podali sťažovatelia dovolanie. Spis bol predložený najvyššiemu súdu na rozhodnutie o dovolaní 7. apríla 2008.

Spis sa na najvyššom súde nachádzal v období od 7. apríla 2008 do 28. septembra 2009, t. j. 18 mesiacov. Najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Cdo 66/2008 zo 17. septembra 2009 dovolanie odmietol. Spis bol vrátený okresnému súdu na ďalšie konanie 28. septembra 2009.

10. Sťažovatelia v opakovane doplnenej sťažnosti namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov priznaného čl. 48 ods. 2 ústavy postupom okresného súdu, krajského súdu i najvyššieho súdu. Ústavný súd konštatuje, že od podania návrhu sa vo veci koná viac ako 9 rokov a doterajšie konanie už prebehlo na všetkých troch stupňoch. Rozhodnutie vo veci samej je právoplatné od 12. decembra 2005 a konanie pokračuje rozhodovaním o náhrade trov účastníkov konania. Po podrobnom preštudovaní spisu sp. zn. 15 C 5/00, vyjadrení okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu dospel ústavný súd k záveru, že k prieťahom v konaní došlo na okresnom súde. Dĺžku konaní na krajskom súde a najvyššom súde vyhodnotil ústavný súd vzhľadom na okolnosti prípadu za primeranú.

Na základe už uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že postupom okresného súdu došlo v konaní ako celku k zbytočným prieťahom, a tým aj k porušeniu základného práva priznaného čl. 48 ods. 2 ústavy.

11. Právny zástupca sťažovateľov vo vyjadrení z 9. novembra 2009 k stanoviskám okresného súdu, krajského súdu a najvyššieho súdu k prijatej sťažnosti okrem iného uviedol:

„ ... Žiadame ústavný súd, aby v rámci konania o našej sťažnosti preveril právoplatnosť rozsudku Krajského súdu v Košiciach č. k.: 8Cod 45/05-244 zo dňa 24. 10. 2005 nakoľko v prípade absencie jeho právoplatnosti chýba zákonný právny základ ďalšieho postupu súdov v konaní sp. zn.: 15C 5/00, a doterajší postup súdov v konaní o určenie neplatnosti závetu, o náhradu trov konania po 24. 10. 2005 nie je v súlade s ústavou. Nedoručením spomínaného rozsudku žalovanému RNDr. J. B. a ďalšou nesprávnou činnosťou súdov sú spôsobené zbytočné prieskumy v konaní.

Žiadame ústavný súd o preverenie naliehavého právneho záujmu žalobcov na požadovanom určení o neplatnosť závetu poručiťky E. T., nakoľko v prípade absencie ich naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení v konaní sp. zn.: 15C 5/00 celé konanie o neplatnosť závetu poručiťky E. T., o náhradu trov konania protirečí ústavnej norme.“ ...

Ústavný súd k tejto časti vyjadrenia sťažovateľov pre úplnosť uvádza, že uvedené skutočnosti nemôžu byť predmetom konania o ústavnej sťažnosti, a to vzhľadom na rozsah, v akom bola uznesením č. k. I. ÚS 168/09-49 z 24. júna 2009 prijatá na ďalšie konanie, ako aj skutočnosť, že námietku právoplatnosti rozsudku krajského súdu sťažovateľa v pôvodnej sťažnosti neuplatňovali.

Ústavný súd ďalej poznamenáva, že v čase podania sťažnosti sťažovateľov nebolo konanie o podanom dovolaní ukončené. Najvyšší súd rozhodol o dovolaní sťažovateľov 17. septembra 2009 uznesením sp. zn. 3 Cdo 66/2008.

12. Sťažovatelia v petite sťažnosti žiadali okrem vyslovenia porušenia svojho základného práva na konanie bez zbytočných prieskumov, aby im ústavný súd na základe čl. 127 ods. 3 ústavy priznal primerané finančné zadost'učinenie, ktorého výšku určili v doplnku svojej sťažnosti doručenej ústavnému súdu 15. mája 2009 na 5 400 € pre každého zo sťažovateľov.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadostučinenie.

Podľa § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadostučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje a z akých dôvodov sa ho domáha. Sťažovatelia v liste doručenom ústavnému súdu 18. septembra 2009 odôvodnili priznanie finančného zadostučinenia takto:

„Hodnota na ktorej nám vznikla ujma protiprávnym správaním Okresného súdu Košice – okolie, Krajského súdu v Košiciach a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky odporujúcim Ústave SR (a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd) je naše základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (právo na súdne prejednanie veci v primeranej lehote). V danom prípade deklarovanie porušenia nášho práva a príkaz konať bez zbytočných prietahov, môže zabrániť tomu, aby odporcovia pokračovali v protiprávnom správaní.

Na druhej strane doterajšie prietahy v konaní sa už nedajú napraviť, ani odstrániť. Jedine primeraným finančným zadostučinením je možné nastoliť spravodlivú rovnováhu medzi poškodeným záujmom a protiprávnym správaním. Primeranosť finančného zadostučinenia závisí od vážnosti protiprávneho správania, t. z. od dĺžky zbytočných prietahov v konaní.

Pre posúdenie vážnosti protiprávneho správania Okresného súdu Košice – okolie a Krajského súdu v Košiciach je významné, že v ich prípade nemôžeme hovoriť o zložitost prerokovanej veci z hľadiska právneho, ani z hľadiska skutkového nakoľko sa jedná o bežnú právnu vec o náhradu trov konania. To, že naša právna neistota v tom smere po dlhých rokoch ešte stále nie je odstránená podmieňuje nesprávnu činnosť, v niektorých častiach protiprávny postup súdu prvého a druhého stupňa v konaní. Protiprávne správanie týchto súdov je o to vážnejšie, že súdmi spôsobené zbytočné prietahy vznikli v takom konaní o náhradu trov konania, ktoré konanie je výsledkom konania o merite veci s akademickým charakterom. V konaní o neplatnosť závetu navrhovateľa nepreukázali ich naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Dá sa povedať, že sporové konanie o neplatnosť závetu v dedičskom konaní bol vynútený tým Okresným súdom Košice – okolie (pozostalý

manžel v prekluzívnej lehote nepodal žalobu na určenie neplatnosti závetu poručiťky, následne platnosť tohto závetu zápisnične uznal), ktorý súd následne v deväťročnom sporovom konaní dvakrát nerozhodol o trovách konania každého z úspešných účastníkov, potom dvakrát síce už rozhodol, ale svoje rozhodnutia náležite neodôvodnil. ...

Tvrdíme, že v prípade, ak by Okresný súd Košice – okolie v dedičskom konaní postupoval správne, v súlade s Občianskym súdnym poriadkom, potom tie trovy konania o ktoré sa vedie zdĺhavý spor, by vôbec nevznikli. Takisto, ak by Okresný súd Košice – okolie a Krajský súd v Košiciach v sporovom konaní o neplatnosť závetu, o náhradu trov konania postupovali správne, v súlade s Občianskym súdnym poriadkom, potom trovy a dĺžka konania by mohli byť značne minimalizovaná.“

Vzhľadom na výrok nálezu vyslovený v bode 1 tohto rozhodnutia, na ktorý je viazaná možnosť priznania primeraného finančného zadosťučinenia, ústavný súd rozhodol o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia pre sťažovateľov.

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. V uvedenom prípade nemožno právnu neistotu sťažovateľov označiť za takú, ktorá by mala pre nich zásadný význam, pretože nejde o konanie vo veci, v ktorej rýchlosť konania považuje ústavný súd za zásadnú (statusové veci, veci starostlivosti o maloletých, veci týkajúce sa trvania pracovného pomeru, ochrany osobnosti a pod.), ale iba o priznanie trov konania, v ktorom rozhodnutie vo veci samej nadobudlo právoplatnosť už 12. decembra 2005. Vzhľadom na uvedené skutočnosti považoval ústavný súd priznanie finančného zadosťučinenia po 1000 € pre každého zo sťažovateľov za primerané.

13. Ústavný súd rozhodol napokon podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v súvislosti s ich právnym zastupovaním advokátom JUDr. D. S. v konaní pred ústavným súdom. Právny zástupca sťažovateľov vo vyjadrení doručenom ústavnému súdu 6. novembra 2009 vyčíslil trovy

právneho zastúpenia v posudzovanom konaní v sume 581,80 €. Ústavný súd priznal úhradu za jeden úkon vykonaný v roku 2007 a jeden úkon vykonaný v roku 2009 v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Za ostatné úkony právnej pomoci náhrada nebola priznaná, lebo išlo len o bežné rozhodnutie dovtedajšieho stavu bez patričnej ústavnoprávnej argumentácie.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

14. V zmysle čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. novembra 2009